

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
CABINET MINISTRU

A P R O B,

Ludovic ORBAN
PRIM-MINISTRU

M E M O R A N D U M

De la: *Cristina Monica ANISIE*
Ministrul Educației și Cercetării

Tema: Aprobarea utilizării mecanismului de sprijin al politicilor (PSF) din Programul Orizont 2020 pentru evaluarea politicilor naționale în domeniul cercetare, dezvoltare și inovare, a guvernanței și arhitecturii instituționale, în vederea unei mai bune integrări în Spațiul European al Cercetării

I. INTRODUCERE

Conceptul de Spațiu European de Cercetare (ERA) a fost lansat de către Comisia Europeană în anul 2000 și actualizat succesiv în perioada 2008 - 2015 printr-o serie de reforme care au conturat ERA prin direcționalitate, prioritizare, guvernanță și au fost concretizate prin stabilirea unui mecanism de monitorizare și suport din partea Comisiei Europene, cu sprijinul statelor membre. ERA constă în realizarea unui spațiu european de cercetare integrat, deschis, care să permită libera circulație a cunoașterii științifice, a noilor tehnologii, precum și a cercetătorilor. Operaționalizarea ERA de către Comisia Europeană în parteneriat cu statele membre UE și statele asociate la programul Orizont 2020 se realizează printr-o serie de măsuri pentru: (i) eficientizarea sistemelor naționale de cercetare, (ii) optimizarea cooperării și competiției transnationale și participarea la infrastructurile pan-europene de cercetare, (iii) o piață a muncii „deschisă” pentru cercetători, (iv) egalitatea de gen și integrarea acestuia în activitățile de cercetare; (v) circulația optimă, accesul și asimilarea cunoașterii științifice, (vi) cooperarea internațională.

În ultimii ani, la nivel european, progresele în implementarea ERA au devenit mai lente și s-au înregistrat disparități majore între statele membre și între regiunile Uniunii, contrare obiectivelor de convergență asumate de UE. În acest context a devenit evident că este nevoie de o reformă a ERA. Acest aspect a fost recunoscut în „agenda de la Sibiu a liderilor europeni, pentru perioada 2019-2024”, în care se subliniază că: *”este nevoie de o investiție substanțială în educație, de coagularea antreprenoriatului și a inovării și de o creștere a eforturilor de cercetare, în particular prin adresarea fragmentării cercetării, dezvoltării și inovării europene”*.

În prezent este evident că, deși s-au înregistrat progrese, atât România, cât și alte state membre se confruntă cu fragmentarea sistemelor lor de cercetare și inovare, lipsa dimensiunii europene a politicilor naționale CDI, bugete insuficiente și fenomene de migrație disproporționată a forței de muncă din cercetare („brain drain”), ceea ce generează o concentrare a excelenței în zone înguste din UE și impune realizarea unor reforme ale politicilor naționale de cercetare și inovare din domeniu, care să conducă la o accelerare a integrării statelor membre.

II Mecanismul de sprijin pentru reforma politicilor naționale CDI (PSF), finanțat prin Programul Orizont 2020

Comisia Europeană sprijină reforma politicilor naționale în domeniul cercetării și inovării prin consolidarea setului de servicii furnizate de mecanismul de sprijin al politicilor (evaluări *inter pares*, activități specifice de sprijin, exerciții de învățare reciprocă) pentru statele membre și țările asociate, în sinergie cu Fondul european de dezvoltare regională, cu serviciul de sprijin pentru reforme structurale și cu instrumentul de realizare a reformelor.

Mecanismul de sprijin al reformei politicilor naționale CDI denumit ”Policy Support Facility” (PSF) este finanțat 100% prin Programul Orizont 2020 și asigură sprijin independent autorităților publice naționale cu atribuții în domeniul CDI, la solicitarea acestora, din partea unor experți recunoscuți de Comisia Europeană. Acest instrument are un rol important în asigurarea armonizării sistemelor naționale CDI în cadrul ERA, pe diverse paliere, precum: stimulentele fiscale pentru CDI, știința deschisă, finanțarea bazată pe performanță a organismelor publice de cercetare și interoperabilitatea programelor naționale de cercetare și inovare.

III Parcursul sistemului național CDI în perioada 2014-2020

La nivel național, în perioada 2014-2019 investițiile insuficiente în domeniul CDI din fonduri guvernamentale, nu întotdeauna corelate cu fondurile structurale, au produs puține transformări importante în ecosistemul românesc de CDI și au determinat o dinamică negativă a producției științifice, o slabă vizibilitate internațională a cercetătorilor și a rezultatelor cercetării românești, reducerea numărului de tineri doctori și doctoranzi, singurul efect pozitiv fiind, într-o oarecare măsură, îmbunătățirea infrastructurii CDI, pentru care s-au utilizat resurse financiare puse la dispoziție din fondurile structurale. Datele existente indică și o capacitate de comercializare și transfer către utilizatori (în principal mediul economic) foarte limitată a rezultatelor cercetării și inovării românești. Nivelul antreprenoriatului, în mod special al antreprenoriatului bazat pe inovare, este la un nivel redus, mult sub potențialul existent în România. Alocarea bugetului național pentru CDI este semnificativ sub țintele asumate prin documente strategice naționale precum și în raport cu media UE 28. Alocările financiare guvernamentale pentru activități CDI, după ce au crescut la 0.26% din PIB în 2015, au scăzut la 0.18% în 2018 și 2019. **România încheie ciclul de politici publice 2014-2020 în domeniul cercetării,**

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII CABINET MINISTRU

dezvoltării și inovării (CDI), fără să fi fost realizată o evaluare intermediară sau un studiu de impact. În absența unui nivel suficient de finanțare publică a cercetării și inovării pentru perioada 2014-2020, obiectivele legate de competitivitate pentru cercetare și inovare, și ale strategiei de specializare inteligentă nu au putut fi atinse.

Participarea României la Programul Orizont 2020 (2014-2020) este modestă fiind comparabilă, din punct de vedere al sumelor atrase, cu cea a Estoniei, cu 214.8 milioane EUR atrase din bugetul Orizont 2020 și 787 contracte semnate în care sunt 1190 parteneri români. Această situație a fost generată, în principal, de subfinanțarea cercetării din fonduri publice, dar și de dificultățile în atragerea fondurilor private în cercetare și inovare, și de lipsa unor politici naționale susținute care să stimuleze activitatea CDI. Toți acești factori au produs efecte negative în ecosistemul românesc de CDI și au determinat un regres în ceea ce privește majoritatea indicatorilor din Datele Statistice privind Inovarea Europeană (European Innovation Scoreboard 2019). Astfel, România este pe ultimul loc din Uniunea Europeană datorită reducerii numărului de cercetători cu 4.6% în raport cu 2017, a investiției firmelor private în activități CDI cu 51% în raport cu 2011, și a numărului de IMM-uri implicate în procesul de inovare cu 42.5% în raport cu 2011. România este, în acest moment, clasificată ca inovator modest (cu mai mult de 50% decalaj față de media UE). Prin urmare, este nevoie de o reformă reală a sistemului național CDI bazată pe o analiză transparentă și imparțială a factorilor care au generat declinul cercetării și inovării în România.

IV BENEFICIILE PARTICIPĂRII ROMÂNIEI

Instrumentul PSF din programul Orizont 2020 a fost utilizat de multe țări pentru evaluarea politicilor CDI, a strategiilor și programelor naționale din domeniu. Ministerul Educației și Cercetării a participat la schimbul de bune practici (PSF-MLE) privind: a) alinierea și interoperabilitatea programelor naționale de cercetare (2016-2017); b) elaborarea de strategii naționale și a „foii de parcurs” pentru cooperarea internațională în cercetare și inovare (2019-2020). Aceste schimburi de bune practici au asigurat o mai bună racordare a Planului Național de Cercetare Dezvoltare și Inovare (2015-2020) la standardele europene.

În urma dialogului informal dintre conducerea Ministerului Educației și Cercetării și cea a DG Cercetare&Inovare (Comisia Europeană), în marja Consiliului Competitivitate din luna februarie 2020, a rezultat sprijinul Comisiei Europene pentru o eventuală solicitare a României de utilizare a instrumentului PSF, pentru evaluarea sistemului național CDI, în scopul creșterii fondurilor atrase din programele comunitare de finanțare a cercetării și inovării, și integrării mai bune a sistemului național CDI în Spațiul European al Cercetării. În data de 30 aprilie 2020 a avut loc dialogul bilateral dintre România și Comisia Europeană - DG Cercetare&Inovare și DG REGIO, inițiat de Ministerul Educației și Cercetării, la care au participat Ministerul Fondurilor Europene și Ministerul Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației, în marja Semestrului European. În acest context, Comisia Europeană și-a reafirmat sprijinul

pentru PSF, a sugerat un calendar de implementare și a indicat modalități concrete prin care această evaluare poate contribui la forma finală a Strategiei Naționale pentru Cercetare-Inovare și Specializare Inteligentă (SNCISI). Comisia Europeană a apreciat disponibilitatea României de a realiza o evaluare de amploare a sistemului CDI, ca bază pentru o reformă susținută atât la nivel programatic și instituțional, cât și la nivel legislativ.

Prin Memorandumul nr. 20/4/80, din data de 8 martie 2019, Ministerul Educației și Cercetării a devenit coordonatorul procesului de elaborare a Strategiei Naționale de Specializare Inteligentă 2021-2027, cu un rol extrem de important în îndeplinirea criteriilor aferente condiției favorizante “Buna guvernanță a strategiei naționale sau regionale de specializare inteligentă”, esențiale pentru exercițiul de programare pentru perioada 2021-2027 în ceea ce privește domeniile CDI/IMM/digitalizare, aferente Obiectivului de Politică 1 (OP1) al Uniunii Europene - “O Europă mai inteligentă, prin promovarea unei transformări economice inovatoare și inteligente”.

În anul 2020, Ministerul Educației și Cercetării are ca priorități atât elaborarea Strategiei Naționale pentru Specializare Inteligentă (SNSI), cât și a Strategiei Naționale de Cercetare Dezvoltare și Inovare (SNCDI) și a următorului Plan Național de Cercetare Dezvoltare și Inovare (PNCDI). În urma unei analize privind nevoile de integrare a politicilor CDI și pentru a asigura sinergie și coerență, Ministerul Educației și Cercetării a luat decizia în luna martie 2020 de a integra Strategia Națională de Specializare Inteligentă 2021-2027, în Strategia Națională de Cercetare, Inovare și Specializare Inteligentă 2021-2027 (numită în continuare SNCISI), care trebuia finalizată în trimestrul 2 al anului 2020. Pentru îndeplinirea acestor obiective, Ministerul Educației și Cercetării în parteneriat cu Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior a Cercetării, Dezvoltării și Inovării (UEFISCDI), prin proiectul SIPOCA 592 “Creșterea capacității sistemului CDI de a răspunde provocărilor globale. Consolidarea capacității anticipatorii de elaborare a politicilor publice bazate pe dovezi” elaborează documentele care fundamentează cele două strategii, precum și alte livrabile care reprezintă îndeplinirea criteriilor aferente condiției favorizante. Rezultatele acestui proiect, extrem de important pentru următoarea perioadă de programare 2021-2027, dar și elaborarea SNCISI și a următorului PNCDI sunt influențate negativ de absența evaluării intermediare a strategiei naționale CDI și a celei de specializare inteligentă, precum și a PNCDI aflate în implementare. Prin urmare, prin apelarea la instrumentul PSF, această problemă ar fi rezolvată, iar rezultatele ar fi integrate rapid în documentele strategice pentru perioada 2021-2027. Mai mult, în urma dialogului bilateral dintre România și Comisia Europeană - DG Cercetare&Inovare și DG REGIO din data de 30 aprilie 2020, inițiat de Ministerul Educației și Cercetării în marja Semestrului European, Comisia Europeană a felicitat Romania pentru decizia de a avea o unică strategie pentru cercetare, inovare și specializare inteligentă, și a subliniat că este de preferat ca acest document să fie adoptat mai târziu, în 2021, pentru a fi fundamentat pe o evaluare reală a nevoilor sistemului CDI, realizată prin PSF, bazată pe o analiza cuprinzătoare și imparțială a politicilor și strategiilor CDI .

Având în vedere aceste aspecte, se impune realizarea unei evaluări *inter pares* a politicilor naționale în cercetare, dezvoltare și inovare, a guvernanței și arhitecturii instituționale, ceea ce va contribui la creionarea cât mai aproape de realitate a cauzelor dezechilibrelor actuale din sistemul CDI și la identificarea unor măsuri care

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII CABINET MINISTRU

să minimizeze decalajele pe termen mediu și lung a indicatorilor specifici față de media UE, și să asigure un trend ascendent domeniului CDI, inclusiv creșterea șanselor de succes la viitorul Program european de cercetare "Orizont Europa" (2021-2027) și intensificarea transferului în economie a rezultatelor cercetării. Aceasta reformă va trebui să conducă la stabilirea unor poli de excelență esențiali pentru formarea de parteneriate pe termen lung și pentru colaborarea în jurul unor infrastructuri și programe de cercetare de anvergură internațională, în domenii de frontieră ale științei și tehnologiei, în vederea unei mai bune integrări în Spațiul European al Cercetării.

Evaluarea *inter pares* prin instrumentul PSF se va derula pe o durată de maxim un an, cu experți externi, costurile fiind integral suportate de Comisia Europeană prin programul Orizont 2020. Instituțiile din România implicate în acest proces vor asigura baza de date și documentația necesară pentru evaluarea sistemului național CDI. Chiar dacă rezultatele PSF vor fi disponibile destul de târziu, concluziile intermediare exprimate de experții independenți contractați de Comisia UE se vor transmite Ministerului Educației și Cercetării în timp util pentru a fi integrate în SNCDSI și exploatate adecvat.

V. Propuneri

Față de aspectele anterior menționate propunem următoarele:

Crearea unui Comitet interinstituțional coordonat de Ministerul Educației și Cercetării, care să asigure sprijinul pentru realizarea în bune condiții a evaluării cu experți externi a politicilor naționale în domeniul CDI, a guvernanței și a arhitecturii instituționale, în vederea unei mai bune integrări în Spațiul European al Cercetării. Din acest comitet vor face parte reprezentanți ai instituțiilor publice centrale și ai altor organizații relevante pentru activitățile CDI. În plus, acest comitet va asigura și transpunerea recomandărilor primite după finalizarea evaluării externe.

Solicitarea avizului și aprobării:

Față de cele prezentate, se supune spre aprobare prezentul Memorandum privind aprobarea utilizării mecanismului de sprijin al politicilor (PSF) din Programul Orizont 2020, pentru evaluarea politicilor naționale în domeniul cercetare, dezvoltare și inovare, a guvernanței și arhitecturii instituționale, în vederea unei mai bune integrări în Spațiul European al Cercetării, în vederea constituirii suportului științific necesar unei reforme profunde a sistemului CDI asumată de Guvernul României.

FUNȚIE PERSOANĂ AVIZATOARE	NUME ȘI PRENUME	DATA AVIZARE	OBSERVAȚII	SEMNĂTURĂ
Secretar de Stat	CIUPARU Dragoș Mihael			
Secretar General	LAZĂR Ioana			
Secretar General Adjunct	DECĂ Sorin Ștefan			
Director General Direcția Generală Juridică, Control, Relații publice și Comunicare	MĂRĂȘESCU Leonid Nicos			
Șef serviciu legislație	HRISTACHE Corina Ionela			
Consilier juridic				
Director Direcția Parteneriate și Români de Pretutindeni	VULTURESCU Viorel			
FUNȚIE PERSOANA CARE A ÎNTOCMIT	NUME ȘI PRENUME	DATA ÎNTOCMIRE	OBSERVAȚII	SEMNĂTURĂ
Consilier afaceri europene	ISPAS Ioana	07.05.2020	-	